

Planoverleg

Algemene gegevens

Adres en plaats : bij Schansdijk 5 te De Heen
Gemeente : Steenbergen

Object (type) : fort
Bouwjaar : 1622-1628
Monumentnummer (s) : 526928

Eigenaar : Natuurmonumenten
Architect :
- Oorspronkelijk :
- Huidige :

Besproken op : 25 november 2014

Besprekingsverslag

Besproken op : 25 november 2014
Deelnemers :
: (Rijksdienst Cultureel Erfgoed – RCE)
: (Rijksdienst Cultureel Erfgoed – RCE)
: (Provincie Noord-Brabant / wnd. voorzitter)
: (Monumentenhuis Brabant / secretaris)
: (Natuurmonumenten)
: (gemeente Steenbergen)
: (gemeente Steenbergen)
: (archeoloog stad en regio Bergen op Zoom)
Afwezig :
: (Rijksdienst Cultureel Erfgoed – RCE)
: (Rijksdienst Cultureel Erfgoed – RCE)
: (Monumentenhuis Brabant / voorzitter)

Inleiding

geeft een toelichting. Alle stukken zijn geschreven door . Hij heeft veel kennis van de geschiedenis van de West-Brabantse Waterlinie. Het fort was nog een platte pannenkoek toen de grond werd aangekocht door Natuurmonumenten. In 2006 heeft Oranjewoud een archeologisch onderzoek uitgevoerd, op basis waarvan een reconstructie is uitgevoerd. Tijdens de werkzaamheden ontstonden ernstige technische problemen omdat de grond ging verzakken. Het werk is stilgelegd. Inmiddels is er afscheid genomen van Oranjewoud. Nu gaat Natuurmonumenten voor een tweede reconstructie. legt verder uit. Aan de noordzijde vonden verzakkingen plaats omdat de vorm van het fort niet klopte. De tekening van Oranjewoud was niet goed. In het veld waren afwijkingen van 20 meter. Een pakket grond werd ter bescherming op de oude grachtvulling geplaatst, maar vanwege het veen wat er vermoedelijk onder zit ging de grond verzakken.

Bespreking

benadrukt een goede begeleiding van de werkzaamheden. geeft aan dat regelmatig zal worden ingevlogen. De RCE vindt een frequente begeleiding belangrijk. Ook dienen deskundigen op het gebied van grondmechanica te worden geraadpleegd. benadrukt dat Natuurmonumenten heel voorzichtig is geworden naar aanleiding van de eerdere ervaringen. heeft veel ervaring met fort De Roovere in Halsteren. Bovendien is er veel contact met van de Stichting Menno van Coehoorn. stelt de vraag waarom Natuurmonumenten het fort wil reconstrueren. Reconstructie leidt tot lastige keuzes. Je moet bijvoorbeeld kiezen voor de 17^e/18^e/19^e-eeuwse fase. : Natuurmonumenten wil graag cultuurhistorie herstellen. Het fort maakt deel uit van een linie en ook de andere forten zijn gereconstrueerd. Er zijn veel vaste gegevens bekend uit de krijgskunde, waardoor veel zekerheid is over de vorm van het oorspronkelijke fort. Er is vrij exact

kaartmateriaal. De vraag is alleen wat je met de latere wijzigingen doet. : Het traject voor reconstructie is in 2006 al ingezet. : De archeologen van de RCE hebben minder vertrouwen in het kaartmateriaal en gaan liever uit van hetgeen nog in de grond aanwezig is. Zijn de restanten van het fort met de verzakkingen beschadigd? Dat is niet het geval, want de grond is eroverheen gegaan. Het oude lichaam is nog aanwezig. In het proefsleuvenonderzoek van Oranjewoud was de overgang van het wallichaam naar de demping wel slecht zichtbaar. Het plan is om nu zeer voorzichtig te werk te gaan, want de oude resten gaan met de voorgestelde werkzaamheden tevoorschijn komen.

vraagt naar de nieuw te plaatsen brug en toren. De elementen worden toegevoegd om de belevingswaarde van het fort te versterken (geïnspireerd op Halsteren). De brug komt op de oorspronkelijke plek van de brug naar het fort. Voor eventuele evenementen zijn er twee uitgangen nodig. Verder draagt het bij aan de herkenbaarheid van de forten (project Landschappen van Allure). De hoogte van de toren is nog nader te bepalen. Voor het Planoverleg staat voorop dat de archeologische resten niet mogen beschadigen door de fundering. Verder moet duidelijk zijn dat de toren een nieuwe toevoeging is. Het object moet een eigen kwaliteit hebben, maar moet geen eigen verhaal vertellen. Het is niet de bedoeling om op ieder fort een dergelijke toren te plaatsen. Combineer de toren met educatie. : Dat is de bedoeling. Er komt een panoramabeeld van vroeger/nu op de toren. Dit kan gecombineerd worden met plannen die er zijn voor natuurontwikkeling rond het fort. hoopt dat de toren kleiner wordt dan het exemplaar op fort De Roovere. Daar is iedereen het mee eens. : De toren wordt veel bescheidener, als een U-profiel. : Als het gebouw de beleving van het fort en het gebied eromheen versterkt, duidelijk een nieuwe toevoeging is en geen gevolgen heeft voor de archeologie, heeft de RCE er geen problemen mee. De archeologen van de RCE vinden dat er nog nader archeologisch onderzoek moet plaatsvinden in de vorm van boringen.

: Denk na over structurele archeologische begeleiding van het werk. Het Planoverleg heeft veel vertrouwen in de visie, plannen en gemaakte keuzes.

Conclusie(s)/afspraken

1. Het Planoverleg is op hoofdlijnen positief over de reconstructie van het fort en de toevoeging van een brug en toren.
2. De RCE vraagt een nader archeologisch onderzoek in de vorm van boringen. De RCE zal hierover contact opnemen met
3. Het Planoverleg adviseert tijdens de graafwerkzaamheden structurele archeologische begeleiding.